

N'toko

N'TOKO

[Follow @nitokomc](#)

10. 4. 2020 | MLADINA 15 | ŽIVE MEJE

Pripravimo se na šokterapijo

Epidemija bo kljub hudemu udarcu za gospodarstvo le nova priložnost za lastnike, da bremena preložijo na javni proračun in še bolj ukrotijo delovno silo

V zadnjih tednih je močno porastlo zanimanje za deset let staro knjižno uspešnico z naslovom Doktrina šoka. Udarna teorija avtorice Naomi Klein, ki je celi generaciji predstavila povezavo med naravnimi nesrečami in kapitalističnim plenjenjem, je očitno postala orodje, po katerem posegamo tudi med epidemijo koronavirusa. Ponovno imamo namreč pred sabo hudo krizo, ob kateri so vsa pravila normalnega življenja suspendirana, na njihovo mesto pa vstopajo težko sledljivi koraki vladnih funkcionarjev in podjetniških združenj. Velike vsote javnega denarja krožijo z vrtoglavo hitrostjo, prej nemogoči posegi v naša življenja postajajo nekaj povsem normalnega. Nihče ne zna točno povedati, kaj imajo za bregom vladni svetovalci, vemo le to, da si med krizno zmedo nekdo zagotovo polni žepe.

A če je Doktrina šoka v današnjih razmerah koristen kompas, nam vseeno težko razloži, kako točno poteka koronsko plenjenje. Trenutna kriza je seveda edinstvena v tem, da se je z njo ustavil velik kos ekonomske dejavnosti, zato je udarila tudi bogate kapitaliste. In ko slišimo evropske veljake govoriti o megalomanskih svežnjih pomoči, se nam lahko za trenutek celo zazdi, da se kriza tokrat rešuje drugače. Da so se vlade namesto odpuščanja in varčevanja vseeno odločile reševati naše službe in javne storitve. Seveda smo v Sloveniji opazili Janševe kadrovske čistke, dodatna pooblastila policiji in vojski, neumne omejitve gibanja in druge avtoritarne posege. Jasno nam je, da vlada izrablja krizo za discipliniranje ljudi in grabljenje moči, kar je povsem v skladu s tradicijo doktrine šoka. Toda tiste množične privatizacije in rezi, ki jih povezujemo z izvedbo šokterapije, za zdaj sumljivo manjkajo. Še več, delavci javnega sektorja so čedalje bolj priljubljeni. Le kdo bi zdaj privatiziral zdravstvo in šolstvo? Zato je v opozicijskih medijih več govora o nevarnosti političnega avtoritarizma Orbánovega tipa, manj pa o nevarnostih neoliberalizma.

Toda dobra stara ekonomska šokterapija utegne biti takoj za vogalom, mnogi pa jo že doživljajo. Kleinova je pred kratkim sama intervenirala in za ameriški medij The Intercept razložila, kako Trump pod pretvezo kriznega menedžmenta svojim korporativnim prijateljem meče gore denarja in odpravlja regulacije. V Evropi šokterapija poteka na nekoliko bolj higienski način, vsekakor pa je na poti. Po mesecih karantene bo na ravni Evrope izginilo milijone služb – številne za vedno. Ljudje še dolgo ne bodo zapravljali za karkoli drugega kot nujne nakupe, zato se bo brezposelnost dotaknila širokega razpona panog – od delavcev za trakom do turističnih vodnikov. Ko bo izginil velik kos trga, nas bo pred vsesplošnim obubožanjem lahko rešilo le množično zaposlovanje v javnem sektorju in novih panogah, od skrbstva do zelenih industrij. Naš prihodek bo prihajal od državnih institucij ali pa ga ne bo. Države bi morale torej početi natančno nasprotno od tega, kar jim tri desetletja narekujejo evropske ustanove: množično zaposlovati.

Jasno je, da takšnih programov ni na evropskem meniju. Odločevalci sicer govorijo o posojilih, ki bi v prejšnjih letih zvenela kot pravljica, a ta nikakor niso namenjena krepitvi državnih ustanov. Stališče bogatih držav je najbolj ubesedil nizozemski premier Mark Rutte: »... države v težavah bodo morale v zameno za pomoč okrepiti gospodarske reforme.« Prav ste slišali – Italija, Španija, Grčija, Portugalska, in seveda Slovenija, bodo morale tudi med umiranjem prebivalcev sprejemati še več tistih ukrepov, zaradi katerih se že danes javno zdravstvo težko spoprijema z epidemijo in zaradi katerih je večina delavcev med njo ostala brez zaposlitvene varnosti. Ključno pa je to, da bo največji kos sredstev namenjen reševanju podjetij zasebnih lastnikov, ne pa ustvarjanju novih varnih služb v javnih sektorjih. Če gre sklepati po slovenskem primeru, ta pomoč ne bo dolgo zadržala vala odpuščanj. Lastniki bodo pobrali, kar bodo lahko, zaprli firme in šli novim avanturam nasproti. Tisti bolje založeni vedo, da jih bo na drugi strani krize čakalo morje propadlih podjetij, ki jih bodo lahko prevzeli za drobiž.

V Evropi pač ni politične sile, ki bi lahko obrnila dosedanje trende, zato bo epidemija kljub hudemu udarcu za gospodarstvo ob koncu dneva le še ena priložnost za lastnike, da breme izgub preložijo na javni proračun in zraven še ukrotijo delovno silo. Že prvi slovenski koronazakon je odpravil vse omejitve nadurnega dela za javne uslužbenke in predpise o počitku, torej podvrigel tisoče ljudi neskončnim delovnikom brez jasnega doplačila. Drugi sveženj pa bo po napovedih Marka Jakliča iz vladne posvetovalne skupine na mizo vrnil »varno prožnost«, torej lažje odpuščanje, več nerednih zaposlitev in večji pritisk na brezposelne. O tem, da bodo morali prejemniki socialne pomoči opravljati prisilno delo, je koalicija sanjala še v času gospodarske rasti, zdaj pa bodo takšni ukrepi postali nujni, da bodo po Jakličevih besedah »imeli ljudje občutek, da je ta pomoč pravična«. O privatizaciji se še ne upajo govoriti naglas, toda blatenje in finančno spodkopavanje zdravstva, kulture, RTV in drugih kandidatov »za na trg« se odvijata s polno paro. In zakaj ne bi učitelji, ki zdaj ob minimalnih stroških od doma opravljajo dvakratnik svojega siceršnjega dela, raje odprli s.p.-jev in še naprej delali na ta način? Zakaj ne bi ženske, ki zdaj za drobiž oskrbujejo otroke in starše, tudi po epidemiji ostale doma?

Tega v novicah ne bomo videli pod kategorijo »avtoritarnih ukrepov«. Predstavili jih bodo kot »fleksibilizacija zaposlovanja«, »razbremenitev delodajalcev« in seveda »odprava birokratskih ovir«. Ko bomo v zameno za minimalno podporo hodili na ponižujoča neplačana vajeništva, ko bomo za vrnitev v isto službo odpirali s. p., ko bomo za isti denar delali več nadur, ko se bomo odpovedali regresom in dopustom, nam bodo te ukrepe predstavili kot »pomoč« za vrnitev gospodarske rasti. Ljudje bodo lahko 12 ur na dan v nemogočih razmerah garali za šefe, ki ne bodo nosili nikakršne daljnoročne obveznosti do njih, ampak temu ne bomo rekli avtoritarni režim, saj lahko še vedno izberejo kogarkoli za predsednika in gledajo katerokoli serijo na Netflixu.

O teh črnih scenarijih je treba razmišljati – ne zato, da bi zapadli v depresijo, ampak da ohranimo fokus. Ko vsak dan doživimo šok ob novih in novih invazivnih ukrepih na področju politike in civilnega življenja, utegnemo spregledati avtoritarizem, ki se bo po tihem vrnil na delovna mesta.